

Advent 1. vasárnapja

Iz 63,16b–17, 64,1.3b–8

Megváltónk a neved

Mert te vagy a mi atyánk. Mert Ábrahám nem tud rólunk, és Izrael nem ismer minket; te Uram, te magad vagy a mi atyánk, régtől fogva „Megváltónk” a neved. Miért hagytad Urunk, hogy letérjünk újtáidról, és hogy megkeményítsük a szívünk, ahelyett, hogy félve tiszteltünk volna? Fordulj felénk újra, a te szolgálóidért, örökösöd törzseiért. ... mint ahogy a láng felgyújtja a rőzsét, és ahogy a tűz felforralja a vizet. Így neved ismertté válna ellenségeid előtt, és a nemzetek megrendülnének színed előtt. Mert te olyan csodákat teszel, amilyeneket senki se várt, és amilyenekről soha nem hallott senki. Valóban, fül nem hallotta, és szem nem látta, hogy akadna isten rajtad kívül, aki ilyeneket vinne végbe azok javára, akik benne bíznak.... Ne haragudj ránk annyira, Urunk, és ne emlékezzél többé gonoszságainkra. Figyelj ránk s lásd meg: mindnyájan a te néped vagyunk.

A prófétai műfajok közül a jelenlegi szöveget panaszdalnak szokták nevezni. A prófétai műfajok között Izajásnál gyakorta szerepel, de megtaláljuk a Biblián kívül is. Izajás sajátossága, hogy ezt a panaszt mint igaz izraelita tárja Isten elé, és nem embereknek, hanem Istennek panaszolja fel elhagyatottságát és magányát, azért, mert „te vagy a mi atyánk” (16. v.). A vallomásos szöveget az teszi igazán drámaivá, amikor kijelenti, hogy Ábrahám elfeledkezett róluk, és „Izrael sem ismer” bennünket. Vagyis a szövetségi alapon gondolkodó próféta, azt tapasztalja, hogy a szövetségi alapra épülő Izrael elfeledte vallásos személyiségeit. Ez a szakadás identitáskrizist okoz a prófétának. Az a nép nem ismeri őt, akinek kultikus-vallási alapját és törvényeit őrzi. Ez azt jelenti, hogy a vallási és a politikai Izrael kettészakadt, és az utóbbi megtagadta ez előbbi.

A jelen szöveg az izajási tanítványi kör hagyományozásában maradt ránk, tagjai könnyűszerrel élték át mesterük érzelmeit, sőt saját korukban hallatva szavukat tovább is ébren tartották az izajási magatartást. Ez, valamint a többi prófétai panaszszöveg arról árulkodik, hogy talán a Bibliában leírt vallásosságot, Izrael monoteista szövetségi jámborságát a prófétai körökön kívül más csoportok nem is gyakorolták.

Különös, hogy a további szövegben mégis az eltévedt Izraellel vállal közösséget a próféta. A „miért hagyta, hogy elhagyjunk?” – kérdéssel még fokozza a vallomásos szöveg drámaiságát. Mint a nép igaz, vallásos embere mégis Istent akarja visszafordítani az eltévedt Izrael felé. A próféta átéli Mózes helyzetét, aki a népért küzd a népe ellenében. Ezt az emberi magatartást fogalmazta meg József Attila is „érted haragszom és nem ellened” mondatában. Ezen gondolat mögött a kollektív vallásosság áll, az a közösség tudat, amely saját üdvösségét, sőt saját vallásosságának értékét sem tudja elképzelni másként, csak úgy, ha az a népe javát szolgálja. Izrael népét összeköti ez a vallásos alapú közösségi gondolkodás.

A vallási közösség legnagyobb tragédiája, amikor olyan csoporttá válik, amelyben a legfontosabb vallási magatartásformákat elfedi a megszokás és a látszat. Az ószövetségi próféták szerepét vették át a karizmatikus szentek, akik nemcsak saját üdvösségükön munkálkodtak, hanem az egész közösségüket akarták jobbá tenni. Csak a polgárság kialakulásával erősödött meg az individuális vallásosság, amely egyéni vallási gyakorlatokon keresztül a saját egyéni üdvösségét akarta biztosítani, és vallásosságuk elveszítette a közösségi dimenziót.

A vallási identitás és a közösségi összetartozás tudatát tragikusan elveszítettük. Az erősen individualizált társadalom egyedei, megtagadva a szolidaritást, egymás ellen is küzdenek. Olyan földrészen élünk, ahol a vallásosságát veszített Európa közösségi életét legfeljebb a futballpályákon éli ki, vagy a legtöbbször étkezéssel és szórakozással összekapcsolt nagy fesztiválok forgataga adja a közösségi érzés látszatát. Valójában azonban a közösen szórakozó emberek, nem alkotnak még profán értelemben sem közösséget, legfeljebb sok ember van egy helyen. A közösségalkotásnak vallási vagy nemzeti alapjának kell lenni, de mindenképpen olyan értéknek, amely felette áll, és legyőzi az individuális érzést. Isten nélkül és helyes vallási érzések nélkül meghal a közösség, a nemzet és a társadalom is atomjaira hullik. Ezt a folyamatot látták Izajás próféta tanítványai és a szentek, és talán ma is akad, aki azért panasolja fel az Isten elhagyását társainak, hogy visszavezesse őket az igaz útra.